

Joseph's Ascent

Rashi

Bereshit 41.39-52

(40) ישק. "יתון" (אונקלוס), יתפרנס. כל צרכי עמי יהיו נעשים על ידך, כמו "וכן משק ביתי" (לעיל טו:ב), וכמו "נשקו בר" (תהלים ב:יב), גרנישו"ן בלע"ז (פרנסה): רק הכפא. שיהיו קורין לי מלך: כפא. לשון שם המלוכה, כמו "ויגדל את פסא מפסא אדוני המלך" (מלכים א' א:לו): (42) ויסר פרעה את טבעתו. נתינת טבעת המלך היא אות למי שנותנה לו להיות שני לו לגדלה: בגדי שש. דבר השיבות הוא במצרים: רבד. ענק, ועל שהוא רצוף בטבעות קרוי "רבד". וכן "מרבדים רבדתי ערש" (משלי ז:טז), רצפתי ערשי מרצפות. בלשון משנה, "מקף רובדים של אבן" (מדות א:ח), "על הרובד שבגזרה" (יזמא מג ע"ב), והיא רצפה: (43) אברך. בתרגומו "דין אבא למלכא", רבך בלשון ארמי מלך, בהשתפין "לא ריכא ולא בר ריכא" (בבא בתרא ד ע"א). ובדברי אגדה, דרש רבי יהודה, "אברך" זה יוסף, שהוא "אב בהכמה ו"רבך" בשנים. אמר לו רבי יוסי בן דורמסקית, עד מתי אתה מעות עלינו את הכתובים, אין "אברך" אלא לשון ברבים, שהכל יהו נכנסין ויוצאין תחת ידו, כענין שנאמר "ונתון אותו וגומר" (ספרי דברים סוף פסקא א): (44) אני פרעה. שיש יכולת בידי לגזור גזרה על מלכותי, ואני גזור ש"לא ירים איש את ידו בלעדיך", שלא ברשותך. דבר אחר, "אני פרעה", אני אחיה מלך, "ובלעדיך וגומר", וזהו דגמת "רק הכפא" (לעיל פסוק מ), [אלא שהצריך לפרשה בשעת נתינת הטבעת] ("בר שם ב): את ידו ואת רגלו. בתרגומו: (45) צפנת פענת. מפרש הצפונות (שם ה:אונקלוס), ואין ל"פענת" דמיון במקרא: פוטי פרע. הוא פוטיפר, ונקרא פוטיפרע על שנסתרם מאליו, לפי שהמד את יוסף למשכב זכר (סוטה יג ע"ב; ר פוג:ג) (50) בטרם תבוא שנת הרעב אשר ילדה לו אסנת בת פוטי פרע כהן און: 51 ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי: 52 ואת שם השני קרא אפרים כיהפרני אלקים בארץ עניי:

39 ויאמר פרעה אלי יוסף אחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך: 40 אתה תהיה על ביתי ועל פירך ישק כל עמי רק הכפא אגדל ממך: 41 ויאמר פרעה אלי יוסף ראה נתתי אתך על כל ארץ מצרים: 42 ויסר פרעה את טבעתו מעל ידו ויתן אתה על יד יוסף וילבש אתו בגדי שש וישם רבד הזהב על צוארו: 43 וירכב אתו במרכבת המשנה אשר לו ויקראו לפניו אברך ונתון אתו על כל ארץ מצרים: 44 ויאמר פרעה אל יוסף אני פרעה ובלעדיך לא ילים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים: 45 ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענת ויתן לו את אסנת בת פוטי פרע כהן אן לאשה ויצא יוסף על ארץ מצרים: 46 ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה מלך מצרים ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים: 47 ותעש הארץ בשבע שני השבע לקמצים: 48 ויקבץ את כל אכל שבע שנים אשר היו בארץ מצרים ויתן אכל בערים אכל שדה העיר אשר סביביתה נתן בתוכה: 49 ויצבר יוסף בר כחול הים הרבה מאד עד כי חדל לספר כי אין מספר: 50 וליוסף ילד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב אשר ילדה לו אסנת בת פוטי פרע כהן און: 51 ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי: 52 ואת שם השני קרא אפרים כיהפרני אלקים בארץ עניי:

Genesis 41.39. And Pharaoh said to Joseph, For as much as God has shown you all this, there is none so discreet and wise as you are; 40. You shall be over my house, and according to your word shall all my people be ruled; only in the throne will I be greater than you. 41. And Pharaoh said to Joseph, See, I have set you over all the land of Egypt. 42. And Pharaoh took off his ring from his hand, and put it upon Joseph's hand, and arrayed him in cloaks of fine linen, and put a gold chain about his neck; 43. And he made him to ride in his second chariot; and they cried before him, Bow the knee; and he made him ruler over all the land of Egypt. 44. And Pharaoh said to Joseph, I am Pharaoh, and without you shall no man lift up his hand or foot in all the land of Egypt. 45. And Pharaoh called Joseph's name Zaphnath-Paaneah; and he gave him to wife Asenath the daughter of Potipherah priest of On. And Joseph went out over all the land of Egypt. 46. And Joseph was thirty years old when he stood before Pharaoh king of Egypt. And Joseph went out from the presence of Pharaoh, and went throughout all the land of Egypt. 47. And in the seven years of plenty the earth brought forth by handfuls. 48. And he gathered up all the food of the seven years, which was in the land of Egypt, and laid up the food in the cities; the food of the field, which was around every city, laid he up in the same. 49. And Joseph gathered grain as the sand of the sea, very much, until he left counting; for it was without number. 50. And to Joseph were born two sons before the years of famine came, whom Asenath the daughter of Potipherah priest of On bore to him. 51. And Joseph called the name of the firstborn Manasseh; For God, said he, has made me forget all my toil, and all my father's house. 52. And the name of the second called he Ephraim; For God has caused me to be fruitful in the land of my affliction.